

»Čista radost govornice«

Peter Semolič: *Krogi na vodi*; Beletrina, Ljubljana 2000

Na pogovoru o poeziji, ki ga je revija *Literatura* pripravila pred dobrim letom, objavljen pa je bil v njeni stoti številki, so sodelujoči pesniki, predstavniki različnih generacij, soglašali, da mora biti pesnik avtentičen. Stara zahteva po verodostojnosti je v svetu, ki pristaja na pluralnost resnice, presenetljivo aktualna. Zdi se, da je pristna izpoved edino ozadje, na katerem je še dovoljeno izrekati moralne in vrednostne sodbe. Pesnik, ki izpolnjuje zahtevo po avtentičnosti, lahko pričakuje, da mu bo bralec verjel, to pa (vsaj načeloma) prinaša družbeno moč. Manj očitne so negativne posledice. Pesnik, zaposlen s pripovedovanjem osebne zgodbe, pogosto več izgubi kot pridobi. Pustimo ob strani nevarnost, da pride do inflacije jaza, in pogledjmo nasprotno skrajnost: z razprodajo spominov se razkrajja pesnikova substanca, izgubljeni se začne prepričanje o pomembnosti lastne zgodbe, manjša se vera v posvečenost pesniškega poklica ali v moč jezika itd. Skrajna posledica je lahko celo molk. Peter Semolič, pesnik, ki je za svojo tretjo knjigo *Hiša iz besed* prejel Jenkovo nagrado, je nekaj let preživel v molku. Čisto verjetno se zdi, da so ga povzročile pesmi, v katerih je iskreno in prepričljivo opisoval svoje otroštvo in zvezo z ljubljeno žensko. "Dovolj sem se razkrival skozi leta," je zapisal v svoji novi knjigi z naslovom *Krogi na vodi*. Kljub dvomu, "ali ima še smisel pripovedovati svojo zgodbo," pa Semolič ne gre iz svoje kože. Zgodba, ki jo pripoveduje v *Krogih na vodi*, je drugačna, opremljena je z mnogimi vprašaji in izleti v neznano, vendar je še vedno avtentična zgodba o "jazu".

Branje pesniških knjig je podobno tkanju preproge: da bi si bralec ustvaril pregled nad vsebino, išče in povezuje raznobarvne niti, ustvarja podobo po predlogi, ki jo hote ali nehote vzame iz svojega domišljjskega sveta. Posamezne pesmi se morajo podrediti celoti, cilj je sinteza, orlovski pogled iz višine. Tako ustvarjena zgodba ima kot vsaka druga svojega junaka, literarna teorija ga imenuje lirski subjekt. Zgodba v zbirki *Krogi na vodi* je razpršena, njen potek je namerno zabrisan. Lirski subjekt je nepredvidljiv, ne razvija se shematično od konflikta do njegove razrešitve, ampak preskakuje v nepričakovane smeri. V pesmi, ki stoji na začetku knjige in ima zato posebno težo, lirski subjekt vneseno ugotavlja, da je "odkril čisto radost govornice". Pričakovanje, da bodo sledile hvalnice jeziku ali vsaj pesmi, v katerih bo ohranjeno izhodiščno razpoloženje, je napačno. Sredi knjige, kar preneseno na časovno premico pomeni kasneje, se pojavi dvom v lastno početje. Lirski subjekt se sprašuje, ali lahko še pričakuje, da mu bo kdo verjel. Sledi poročilo o tem, kako se je pesnik

iztrgal iz večletnega molka. Zgodilo se je ob poslušanju "dvogovora pesmi" na literarnem večeru v zapuščeni vasi Topolovo v Benečiji. Ponovno pesniško rojstvo ne pomeni dokončne odrešitve, spet se pojavita metaforično brezvetrje in negotovost, komu in za kakšno ceno pisati. Čisto na koncu knjige stoji navodilo: "Ne beri me kot zgodbo, beri me kot koncentrične kroge na vodi." Kaj pomeni ta metafora? Predvsem to, da lirski subjekt ne pristaja na logiko linearne pripovedi. Samega sebe ne dojema kot osebo, o kateri je mogoče pripovedovati zgodbo z običajnim uvodom, jedrom in zaključkom. Namesto puščice, usmerjene k izbranemu cilju, si za večplastno metaforo izbere koncentrične kroge. Kamen, ki ga vržemo v vodo, se potopi na dno, na gladini pa za kratek čas ustvari igro valov. Podobno je z lirskim jazom: medtem ko je njegovo izhodišče izgubljeno, potopljeno v nezavedno (v govorici analitične psihologije je kamen simbol za Sebstvo), se na površju zavesti rišejo neobstoje figure, edine možne točke identifikacije. V pesmi *Preskušanje realnosti* zato beremo: "Dosegel sem skrajno stopnjo normalnosti. / Razpadam. Mnogo glasov je v meni. / Zdaj jim puščam do besede."

Peter Semolič ni šel tako daleč kakor Fernando Pessõa, ki si je izmislil številne "heteronime" in jim podelil lastne zgodbe. Glasovi, ki jih v sebi sliši Semolič, seveda niso znak za preplah; ne gre za razcepljeno osebnost, ki bi potrebovala psihiatrično obravnavo, ampak za značilnost moderne poezije. Pesniku so na voljo številne tradicije, na sledi katerih lahko ustvarja lastno poezijo. Sam omenja psalmista in šamana, dodamo lahko vsaj še pesnike Z. Herberta, E. Pounda in O. Paza. Pesem, v kateri Semolič nagovarja svoj kavč in se mu zahvaljuje za zvestobo, je hommage Herbertu; za njim so, pravi Semolič, ob njegovi smrti "zaihte stvari". Ezra Pound proseva skozi pesnitev, v kateri Semolič tehta možnosti za nov sonetni venec. Octavio Paz ga je usmeril k spraševanju o razlogih za smrt in opevanju reke.

Metafora "krogi na vodi" pomeni, da lirski subjekt ni enovit. Ne sklanja se nad vodno gladino, da bi v njej zagledal svoj obraz, ampak pristaja na to, da nima trdne identitete. To je dobro, ker je v kali zatrta nevarnost, omenjena na začetku tega zapisa: lirski subjekt se ne more prevzeti, postati preveč diktatorski ali patetičen. Obstaja pa tudi slaba stran: krogi na vodi niso obstojni; njihovi valovi ne morejo razburkati površine, kaj šele zamajati temelja. Lirski subjekt, ki niha med "čisto radostjo govorice" in dvomom o smislu pripovedovanja lastne zgodbe, je nenasilen in zato simpatičen. Josip Osti je v spremni besedi zapisal, da ga je branje Semoličevih pesmi spodbujalo k sanjarjenju. Sama bi dodala, da tudi k razmišljanju o sebi.

Darja Pavlič